

สาวกระโปรงสั้น
สาวกระโปรงเห็น

ฉันรักเธอ

บ๊อยฮักเจ้า

มอเตอร์ไซด์พัง
มอเตอร์ไซด์อ้าว

TYPHOON

Isan Spelling Standard

แนวทางการสะกดคำ
สำหรับภาษาอีสาน

เลาอยู่หม่องนี้
เขาอยู่ตรงนี้

เว้าอีสานตุ๋
พูดอีสานบ๋อย

อีหล้าเอ้ย
น้องสาวเอ้ย

Isan Spelling Standard

แนวทางการสะกดคำสำหรับภาษาอีสาน

adisai@scb10x.com, anongnard@kku.ac.th, supakitb@kku.ac.th

October 2024

วัตถุประสงค์.....	1
ที่มา.....	1
ปัญหาการสะกดคำแบบอิงตามการออกเสียงและแบบภาษาไทยกลาง.....	1
แนวทางการสะกดคำที่เสนอแนะ.....	2
แผนภูมิลำดับขั้นตอนของการสะกดคำ.....	5
รายละเอียดปลีกย่อยจากแนวทางอย่างคร่าว.....	6
1. การพิจารณาเรื่องชื่อเฉพาะและคำทั่วไป.....	6
2. การพิจารณาเรื่องคำมูล.....	6
3. การพิจารณาเรื่องที่มาของคำ.....	8
4. เสียงพยัญชนะและเสียงสระที่ปรากฏกับภาษาไทยกลาง.....	10
5. การพิจารณาเรื่องกลองวรรณยุกต์แบบ 6 เสียงสำหรับคำในภาษาอีสาน.....	13
ภาคผนวก.....	15
ข้อสังเกตของคำไทยแท้.....	15
ข้อสังเกตของคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต.....	15
ข้อสังเกตของคำยืมจากภาษาเขมร.....	16
เปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาอีสาน.....	17

วัตถุประสงค์

เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการสะกดคำและถอดความภาษาอีสานที่ใช้ระบบ 6 วรรณยุกต์

ที่มา

ระบบการเขียนภาษาอีสานยังไม่มีข้อกำหนดอย่างเป็นมาตรฐานจากหน่วยงานใด และการใช้งานจริงยังคงเป็นการใช้ตามความสะดวกหรือตามความเข้าใจของผู้ใช้ภาษาเองเท่านั้น ไม่มีระบบการเขียนที่แน่นอน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดความสับสนไม่สม่ำเสมอในการสะกดคำในหมู่ผู้ใช้ภาษา นอกจากนี้ผู้ใช้ภาษาอีสานได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกลางจากการศึกษาภาคบังคับ รวมถึงอิทธิพลจากสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจจากการใช้ภาษาไทยกลาง ส่งผลถึงระบบการเขียนอีสานซึ่งมีการปะปนกับอักขรวิธี การเขียนของภาษาไทยกลาง

ปัญหาการสะกดคำแบบอิงตามการออกเสียงและแบบภาษาไทยกลาง

หากจะให้การเขียนมีความสม่ำเสมอไม่สับสน อาจสามารถทำได้สองวิธี ได้แก่ การอิงการสะกดตามการออกเสียงจริงทั้งหมดในภาษาอีสานมาใช้ และ การลองนำอักขรวิธีการสะกดตามภาษาไทยกลางมาใช้ทั้งหมด หากเป็นเช่นนั้น จะได้ดังต่อไปนี้

คลิกเพื่อฟัง [recording](#)

ภาษาอีสาน (อิงตามการออกเสียง)	ภาษาอีสาน (แบบภาษาไทยกลาง)	คำแปล
คะโม้ยกะเลี้ยวสิมาลั๊กควยเต๊ะปาดหนี คะโม้ยกะเลี้ยวเข้ามาในคอกควย มัน กะมิดเนาะ บอมีไฟเต๊ะแด่ก่อน สมัยก่อนหนีสิมีแต่ได้กะบอง...	ขโมยก็เลยว่สิมาลั๊กควย... ขโมยก็เลยเข้ามาในคอกควย มันก็ มิดเนาะ บอมีไฟเต๊ะแด่ก่อน สมัยก่อนหนีสิมีแต่ได้กะบอง..	ที่นี่ ก็มีขโมยจะมาขโมยควาย ก็เลยเข้าไปในคอกควาย ในคอกก็มิด เพราะเมื่อก่อนไม่มีไฟ สมัยก่อนนี้ มีแค่ใช้กะบอง...

จะพบข้อดีข้อเสียตามตารางด้านล่างนี้

	สะกดอิงการออกเสียงจริง	สะกดอิงกับไทยกลาง
ข้อดี	<ul style="list-style-type: none"> สามารถสะท้อนการออกเสียงได้ ช่วยจำแนกหรือระบุภาษาถิ่น นำไปใช้ในชุดข้อมูลสำหรับ TTS ต่อได้เลย เพราะจะมีลักษณะเหมือนภาษา phonetic (ตัวเขียนและเสียงอ่านตรงกันแบบ 1-1) 	<ul style="list-style-type: none"> อ่านง่าย คนทั้งประเทศอ่านเข้าใจ ลดความเข้าใจผิดเพราะยึดกับภาษาไทยกลาง กำหนดกฎเกณฑ์ง่ายกว่า – อาจมีกฎเกณฑ์เพิ่มแค่คำศัพท์เฉพาะถิ่น
ข้อเสีย	<ul style="list-style-type: none"> ข้อความอ่านยากหรือสะกดยาก อาจสร้างความเข้าใจผิดทางความหมายเพราะไปพ้องกับการสะกดของภาษาไทยกลาง เช่น ห่า = 5 ต้องศึกษาหาวิธีถ่ายทอดเสียงที่ไม่มีในภาษาไทยกลางส่งผลให้ผู้ใช้อัปเดตต้องทำความเข้าใจระบบใหม่ทั้งหมด 	<ul style="list-style-type: none"> ไม่ได้สะท้อนการออกเสียงจริง จำแนกภาษาได้ยาก เว้นแต่จะปรากฏคำศัพท์เฉพาะภาษาถิ่น

จะเห็นว่า ไม่ว่าจะเลือกการสะกดแบบใดก็จะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนั้น เอกสารฉบับนี้ จึงมุ่งลดข้อเสียของทั้งสองวิธี โดยจะเสนอเกณฑ์วิธีในการตัดสินใจว่าเมื่อใดควรสะกดตามอักขรวิธีภาษาไทยกลาง และเมื่อใดควรใช้วิธีสะกดให้สะท้อนความเป็นภาษาอีสาน

แนวทางการสะกดคำที่เสนอแนะ

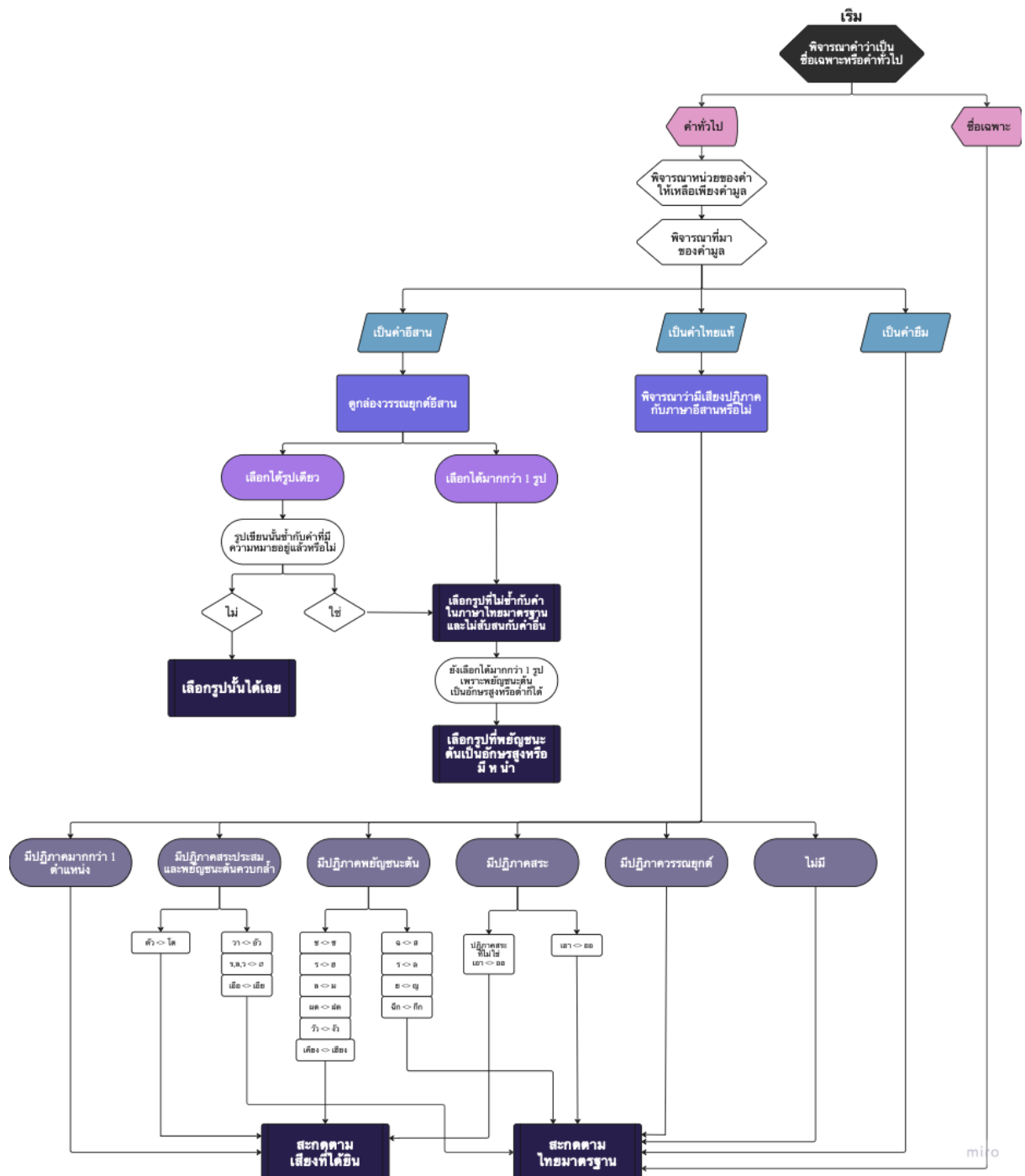
- แนวทางนี้จะไม่ใช่กับข้อเฉพาะ โดยข้อเฉพาะจะคงไว้เหมือนตามที่ภาษาไทยกลางใช้ เช่น เปียร์ ข้างมีสัญลักษณ์เป็นรูปข้าง
 - เมื่อตัดส่วนที่เป็นข้อเฉพาะออก ให้พิจารณาหน่วยของคำให้ย่อยลงเป็นระดับคำมูลเท่านั้น
 - จากนั้นพิจารณาที่มาของแต่ละคำมูลข้างต้นตามที่มาของคำ จำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ดังนี้
 - คำภาษาถิ่นหรือคำที่ปรากฏเฉพาะถิ่น ในที่นี้คือคำศัพท์ภาษาอีสาน
 - ข้อสังเกตของคำอีสาน
 - พบคำศัพท์นี้ใช้ในถิ่นอีสาน และไม่ปรากฏการใช้คำนี้ในถิ่นอื่น
 - คำไทยแท้
 - ข้อสังเกตของคำไทยแท้
 - มีตัวสะกดตรงตามมาตรา
 - มีการใช้ไม่ม้วน

- คำยืม เช่น ยืมมาจากภาษาบาลี สันสกฤต เขมร จีน อังกฤษ เป็นต้น
 - ข้อสังเกตของคำยืม
 - ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา
 - มีการใช้ไม้ทัณฑฆาต
 - มีการใช้เสียงอักษร ห น้า เช่น ถนน ผันง แพนก
 - มีการสะกดเหมือนคำควบไม่แท้ เช่น ทรวดทรง จริง ศรี
 - หมายเหตุ: กรณีไม่แน่ใจที่มา และหาวิธีทดสอบไม่ได้ ให้เป็นคำไทยแท้โดยปริยาย
2. กรณีที่เป็นคำยืม ให้ใช้การสะกดตามภาษาไทยกลางโดยอิงกับหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน
- ยึดตามรูปในพจนานุกรมหากมีบัญญัติไว้แล้ว (มักเป็นคำยืมจากภาษาบาลี สันสกฤต และเขมร)
 - หากยังไม่มีบัญญัติ ให้ยึดการสะกดคำตาม หลักเกณฑ์การทับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน หรืออาจค้นหาจาก <https://transliteration.orst.go.th/search>
 - ข้อยกเว้น คำว่า “กี” ซึ่งเป็นคำยืม ให้สะกดตามการออกเสียง “กะ/กี”
3. กรณีที่เป็นคำไทยแท้
- ให้พิจารณาว่าคำไทยแท้ดังกล่าวมีเสียงพยัญชนะหรือสระ ปฏิภาค กับภาษาอีสานหรือไม่ หากมีการปฏิภาค ให้แปลงเป็นเสียงพยัญชนะหรือสระที่ออกเสียงได้จริงในภาษาอีสานและสื่อความหมายได้ตรงกับไทย ส่วนการสะกดวรรณยุกต์ให้คงไว้ตามแบบภาษาไทยกลางเท่านั้น เช่น ข้าง → ข้าง; ฟาง → เฟียง หากเป็นคำควบกล้ำ (ร ล ว) ให้คงรูปไว้เหมือนเดิม เช่น ประ กล้วย เกรียน
 - ไม่พิจารณาเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นปฏิภาค เช่น วรรณยุกต์ [44] (คล้ายเสียงตรี) ในภาษาอีสาน ปฏิภาคกับเสียงเอกในภาษาไทยกลาง ก็ยังคงสะกดเช่นเดิม เช่น ไข่ (ไม่สะกดว่า ไค้, ไค้, หรือ ไช้)
4. กรณีที่เป็นคำเฉพาะถิ่น
- ให้สะกดตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานหากมีบัญญัติไว้แล้ว เช่น “แซ่บ” (อร่อย) “อีหลี” (จริงๆ)
 - หากไม่มีบัญญัติไว้ ให้พิจารณาเลือกตัวสะกดตามการใช้อักษรสูง/กลาง/ต่ำ สระสั้น ยาว และคำเป็นคำตายใน กล่องวรรณยุกต์แบบอีสาน ระบบ 6 วรรณยุกต์
 - ตัวอย่างเช่นออกเสียงว่า /khooj/ (แปลว่า “ฉัน” ในภาษาอีสาน)
 - ถ้าเป็น T1 จะสะกดได้ว่า “ขอย”
 - เป็น T2 ไม่ได้ เพราะเสียง /kh/ ไม่สามารถใช้อักษรกลางตัวใดแทนได้เลย
 - ถ้าเป็น T3 จะสะกดได้ว่า “คอย”
 - ถ้าเป็น T4 จะสะกดได้ว่า “ขอย” หรือ “คอย”
 - ถ้าเป็น T5 จะสะกดได้ว่า “ข้อย”
 - ถ้าเป็น T6 จะสะกดได้ว่า “ค้อย”
 - ซึ่ง /khooj/ ที่หมายถึง “ฉัน” ออกเสียง T5 จะสะกดได้ว่า “ข้อย” เท่านั้น
 - หากรูปนั้นซ้ำกับคำที่มีความหมายในภาษาไทยกลาง ให้เลือกใช้รูปอื่นที่ไม่ซ้ำ
 - /sin/ ที่หมายถึง “ผ้าชนิดหนึ่ง” ออกเสียงวรรณยุกต์ T5 ควรจะสะกดว่า “ลั่น” แต่ความหมายซ้ำกับ “ลั่นสุด” ให้เลือกรูป “ซิ่น”
 - กรณีที่ใช้ได้หลายรูปและรูปนั้นไม่มีซ้ำกับไทยกลาง ให้เลือกรูปดังนี้
 - ให้พยายามย้อนไปถึงคำต้นทาง และเลือกรูปที่ไม่ทำให้เข้าใจผิดว่ามีความหมายอื่น เช่น

“หมา” หรือ “มา” ที่แปลว่า “หมัก” ให้เลือก “หมา” เพราะ “หมา” มีรูปเขียนใกล้เคียงกับ “หมัก”

- ในกรณีที่ย้อนไปถึงคำต้นทางไม่ได้ ให้เลือกรูปอักษรสูงหรือใช้ ห นำ เช่น “สำ” หรือ “ชำ” ที่แปลว่า “เท่า” ให้เลือก “สำ”
- กรณีที่ศัพท์เฉพาะถิ่นที่สามารถใช้สระได้มากกว่า 1 เสียง แต่ไม่ทำให้ความหมายแตกต่าง เช่น “เขื่อง” และ “เขียง” ที่หมายถึง “ช้อน” และทั้ง 2 รูปนี้ไม่มีใช้ในภาษาไทยกลาง สะกดตามการออกเสียงจริง
- ข้อควรระวังและข้อยกเว้น
 - หากเสียงสระในภาษาถิ่นไม่มีคู่เทียบเสียงสั้น-ยาว ให้เลือกรูปที่ไม่ขัดกับอักขรวิธีการสะกดคำในภาษาไทยกลาง
 - คำว่า “แคดแลด” ที่แปลว่า โผล่ออกมา ตามรูปเขียนคือเป็นสระแอซึ่งถือเป็นสระเสียงยาว แม้เสียงที่ได้ยินในความเป็นจริงในภาษาอีสานเป็นเสียงสั้น ก็ไม่จำเป็นเป็นเสียงที่สั้นขึ้นอีก เช่น แคดแล็ด
 - อีกตัวอย่างคือคำว่า “ข้วน” แม้จะออกเสียงสั้นเหมือนสระอัวะ แต่ก็เขียนด้วยรูปสระอัวได้ จะไม่ใช่รูป “ข้วน”
 - ถ้าสามารถใช้ได้ทั้งรูปสระสั้นและยาว ให้พิจารณาเลือกรูปที่สามารถสืบนัยความหมายได้ เช่น “ซุ่มื่อ” กับ “ซุ่มื่อ” ที่แปลว่าทุกวัน ในที่นี้คือสืบไปหาคำว่า “ทุก” ได้ จึงควรเป็นรูปเสียงสั้น จากนั้นนำไปสอบทานกับกล่องวรรณยุกต์ว่ารูปตรงกับเสียงหรือไม่ ซึ่งถูกต้องตรงตามกล่อง จึงให้เลือกใช้ “ซุ่มื่อ” หรือ คำว่า “ฝัง” กับ “ฝัง” ที่แปลว่า ฝังไฟ ในที่นี้คือสืบไปหาคำว่า “ฝัง” ได้ จึงควรเป็นรูปเสียงสั้น
- ข้อสังเกต หลักเกณฑ์การสะกดคำที่กำหนดขึ้นนี้ มิได้เป็นการสร้างอักขรวิธีใหม่ ซึ่งหลักเกณฑ์นี้กำหนดให้ไม่ขัดกับอักขรวิธีการเขียนสะกดคำในภาษาไทยกลาง เช่น
 - ไม่สามารถใช้ไม่ได้คู่พร้อมกับเครื่องหมายวรรณยุกต์ได้
 - สระลดรูป เช่น อัว เมื่อมีตัวสะกดจะไม่ใส่ไม้หันอากาศ เช่น ข้วน (ไม่สะกดว่า ข้วน)
 - ไม่ใช่ไม้ตรีและไม้จัตวา กับอักษรสูงและอักษรต่ำ เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้กล่องวรรณยุกต์ โดยจะสงวนไว้ใช้กับอักษรกลางเท่านั้น (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำยืมหรือคำเลียนเสียงธรรมชาติ) เช่น
 - คำยืม เช่น เจาก๊วย ก้วยเตี่ยว โป๊
 - คำอุทานหรือคำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น ป๊าด เอวลันปัด
 - คำภาษาถิ่นอีสาน เช่น ตู๋ (T1) “ขยัน, มาก, บ่อย”

แผนภูมิลำดับขั้นตอนของการสะกดคำ

ลิงก์สำหรับการดูแบบขยายได้:

https://miro.com/app/board/uXjVL7HdGfE=?share_link_id=206581784476

รายละเอียดปลีกย่อยจากแนวทางอย่างคร่าว

1. การพิจารณาเรื่องชื่อเฉพาะและคำทั่วไป

เริ่มด้วยพิจารณาว่าคำคำหนึ่งเป็นชื่อเฉพาะหรือคำทั่วไป ในหลักเกณฑ์ที่เสนอนี้ กำหนดให้สิ่งต่อไปนี้ เป็นชื่อเฉพาะ/คำทั่วไป ซึ่งหากเป็นคำเฉพาะ ให้สะกดตามภาษาไทยกลาง แต่หากเป็นคำทั่วไปให้พิจารณาต่อในข้อถัดไป

	ประเภทย่อย	ตัวอย่าง
ชื่อเฉพาะ	บุคคล	<u>ฟ้าใส มิกกี้ โชคชัย เป็นหนึ่ง</u>
	กลุ่มบุคคล วงดนตรี	<u>หิน เหล็ก ไฟ</u>
	เขตแดนตามภูมิรัฐศาสตร์	<u>ตำบลช้างคลาน จังหวัดชุมพร เขตบางรัก ทรีปยุโรป ประเทศโรมาเนีย</u>
	สถานที่ทางภูมิศาสตร์	<u>แม่น้ำชี เกาะช้าง ภูทับเบิก ดอยเต่า ผาห่าหุด</u>
	ถนน ตรอก ซอย แยก สะพาน อนุสาวรีย์	<u>ถนนช้างม้อย ตรอกข้าวสาร ซอยรักชาติ แยกเฉลิมเผ่า สะพานหัวช้าง ถนนวงแหวนรอบนอก</u>
	ยี่ห้อ ตราสินค้า	<u>เบียร์ช้าง แป้งเย็นตรางู</u>
	องค์กร หน่วยงาน อาคาร หมู่บ้าน (ที่ชื่อประกอบด้วยชื่อเฉพาะ)	<u>หอพักหญิงนงนุช โรงพยาบาลเพชรรา มา วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หมู่บ้านสัมมากร อะเวนิว หอประชุมกาญจนาภิเษก</u>
คำทั่วไป	งานประพันธ์ หนังสือ เพลง อัลบั้ม วารสาร นิตยสาร	<u>นิตยสารขวัญเรือน เพลงอยากบอกว่ารักเธอ วารสาร ภาษาและภาษาศาสตร์ หอแก้วแตก ข้างหลังภาพ เรือนทาส</u>
	เทศกาล งานแสดง	<u>นิทรรศการดอกไม้ไฟ เทศกาลชมดอกซากุระ งาน ศิลปหัตถกรรมนักเรียน งานดนตรีนานาชาติ</u>
	ฉายา	<u>ทีมปีศาจแดง เมืองกังหันลม</u>
	องค์กร หน่วยงาน อาคาร หมู่บ้าน (ที่ชื่อประกอบด้วยคำทั่วไปเป็นหลัก)	<u>องค์การส่งเสริมการส่งออก สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ธนาคารกสิกรไทย ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ อาคารเฉลิมพระเกียรติ ดิฉันป่วยใน หมู่บ้านนักกีฬา</u>

2. การพิจารณาเรื่องคำมูล

หลังจากพิจารณาข้อ 1 แล้ว ให้พิจารณาคำในย่อกลงไปในระดับคำมูล

ข้อสังเกตของคำมูลและสิ่งที่ยังไม่เป็นคำมูล

คำมูล	สิ่งที่ยังไม่เป็นคำมูล
<ul style="list-style-type: none"> เป็นคำที่มีหน่วยที่ย่อยที่สุดที่สามารถอยู่เดี่ยวๆ ได้โดยยังมีความหมายสมบูรณ์ใน 	<ul style="list-style-type: none"> สามารถแยกย่อยลงได้อีกโดยส่วนที่ย่อยนั้นยังมีความหมายอยู่ ซึ่งมีมากกว่า 1

<p>ตัว</p> <ul style="list-style-type: none"> • อาจมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ • ตัวอย่าง: ข้าว นก กระบือ นาฬิกา ตะไล (ประทัด) สะออน (ทิ้ง, อัจฉา) 	<p>พยางค์เสมอ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ตัวอย่าง: <ul style="list-style-type: none"> ○ ลูกเสือ → ลูก + เสือ ○ มือถือ → มือ + ถือ ○ ดาฮัก (น่ารัก) → ดา + ฮัก ○ เว้าพื้น (นินทา) → เว้า + พื้น ○ บักหุ่ง (มะละกอ) → บัก + หุ่ง
---	---

กรณีไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นเป็นคำมูลหรือยังไม่เป็นคำมูล ให้ใช้การทดสอบดังนี้

1. การหาคำมาแทนที่

- หากในสิ่งที่นำมาทดสอบนั้นสามารถหาคำมาแทนที่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งได้ **จะถือว่าเป็นคำมูล** เช่น
 - “มือถือ” ตำแหน่งหลังคำว่า “มือ_” และหน้าคำว่า “_ถือ” สามารถนำคำอื่นๆ มาแทนที่ได้ เช่น มือปิ่น มือซ้าย นับถือ
 - “ลูกเสือ” ตำแหน่งหลังคำว่า “ลูก_” และหน้าคำว่า “_เสือ” สามารถนำคำอื่นๆ มาแทนที่ได้ เช่น ลูกจ้าง ลูกของ แม่เสือ
 - “บักหุ่ง” ตำแหน่งหลังคำว่า “บัก_” และหน้าคำว่า “_หุ่ง” สามารถนำคำอื่นๆ มาแทนที่ได้ เช่น บักโม (แดงโม) บักมี (ขนุน) เห็นหุ่ง (เห็นชัดเจน) บ่หุ่ง (ไม่สว่าง)
 - “ดาฮัก” ตำแหน่งหลังคำว่า “ดา_” และหน้าคำว่า “_ฮัก” สามารถนำคำอื่นๆ มาแทนที่ได้ เช่น ดาซัง (น่าซัง) ความฮัก (ความรัก)
- ในสิ่งที่นำมาทดสอบนั้นไม่สามารถนำคำอื่นมาแทนที่ในตำแหน่งใดของสิ่งที่นำมาทดสอบได้เลย **สิ่งนั้นจะถือว่าเป็นคำมูล** เช่น
 - “นาฬิกา”
 - “สามะปี” (สารพัด)

2. การหาคำมาแทรกภายใน

- ถ้าหาคำมาแทรกแล้วยังคงเค้ความหมายเดิม และสามารถแยกเป็นคำได้อีก **สิ่งที่นำมาทดสอบนั้นจะถือว่าเป็นคำมูล** เช่น
 - “กรงนก” → กรงใส่นก, กรงขังนก
 - “พอบ้าน” → พอของบ้าน
 - “ช่องหมาก” → ช่องใส่หมาก
 - “ข้าวจี” → ข้าวที่เอาไปจี
- ถ้าหาคำมาแทรกแล้วทำให้ความหมายต่างไปจากเดิม หรือทำให้ไม่มีความหมาย **คำนั้นจะถือว่าเป็นมูล** เช่น
 - “ทำลาย” (ที่หมายถึง สร้างการตกแต่ง กล่าวคือ “ทำลวดลาย”) ยังไม่เป็นคำมูล
 - “ทำลาย” (ที่หมายถึง ก่อให้เกิดความเสียหาย) → ความเสียหายมีความหมายไม่เกี่ยวข้องกับลวดลายประดับตกแต่ง “ทำลาย” จึงเป็นคำมูล

3. กรณีที่ยังไม่แน่ใจ ให้สืบค้นหรือค้นหาในพจนานุกรม เช่น

- “เป็นต้น” มาจาก “เป็นลำดับต้น” ซึ่งมีคำว่า “ลำดับ” มาแทรกกลางได้ แสดงว่ายังไม่เป็นคำมูล

- “ทำลาย” (ในความหมายที่แปลว่า ‘ทำให้แตกหักหรือพัง’) มาจากคำว่า “หลาย” ซึ่งไม่สามารถแทรกสิ่งใดได้อีก “ทำลาย” จึงถือว่าเป็นคำมูล
- 4. ข้อควรระวัง บางครั้งข้อความเดียวกันสามารถเป็นได้ทั้งคำมูลหรืออาจไม่ใช่ก็ได้ขึ้นกับบริบทที่แวดล้อม เช่น “ทำลาย”
 - กรณีที่เป็นคำมูล → ทำลายข้าวของ (ทำให้ข้าวของเสียหาย)
 - กรณีที่ไม่เป็นคำมูล → ทำลายเป็นรูปดาว (ทำลวดลายเป็นรูปดาว)

3. การพิจารณาเรื่องที่มาจากคำ

หลังจากพิจารณาข้อ 2 แล้ว ให้พิจารณาที่มาของคำ

ข้อสังเกตของที่มาของคำ

คำไทยแท้	คำอีสาน	คำยืม
<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้ทั่วประเทศ (แต่อาจไม่ใช่ในภาษาถิ่น) ● สะกดตรงตามมาตราเสมอ ● อ่านอย่างไร เขียนอย่างนั้น และมักใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ช่วยกำกับเสียง ● ไม่นิยมใช้ตัวอักษรมีเชิง ● มีการใช้ไม่ม้วน ● ไม่ใช่ไม่ทัณฑฆาต ● คำส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว ● การสร้างคำมีลักษณะเป็นคำโดดนามาต่อๆกันโดยที่คำหลักอยู่ด้านหน้า 	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้เฉพาะถิ่นอีสานเท่านั้น (แต่อาจพบในถิ่นข้างเคียง) ● สะกดตรงตามมาตราเสมอ ● อ่านอย่างไร เขียนอย่างนั้น และมักใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ช่วยกำกับเสียง ● ไม่ใช่ตัวอักษรมีเชิง (ยกเว้นคำว่า “ญ๋อน” ที่แปลว่า “เพราะว่า” และ “ญ๋อง” ที่แปลว่า “ยกย่อง”) ● ไม่ใช่ไม่ทัณฑฆาต ● คำส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว ● การสร้างคำมีลักษณะเป็นคำโดดนามาต่อๆกันโดยที่คำหลักอยู่ด้านหน้า 	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้ทั่วประเทศ (แต่อาจไม่ใช่ในภาษาถิ่น) ● อาจสะกดไม่ตรงตามมาตรา และมักไม่ใช่เครื่องหมายวรรณยุกต์ ยกเว้นคำยืมภาษาจีน ● นิยมใช้ตัวอักษรมีเชิง เช่น ณ ฑ ฏ ฒ ญ ฐ ษ ศ ● ใช้ไม่ทัณฑฆาต ● อาจมีพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้

ตัวอย่างและข้อควรระวัง

- ตัวอย่างคำถิ่น
 - ใช้ในภาษาอีสานแต่ไม่ใช่ในภาษาไทยกลาง เช่น เหมบ (นอนคร่ำ) ชิด (สะบัดเบา ๆ) เอ็น (เรียก) เหียน (สั้น) เว้า (พูด)
- ตัวอย่างคำไทยแท้
 - สะกดตรงตามมาตรา เช่น เมื่อเป็นแม่กกใช้ ก เมื่อเป็นแม่กนใช้ น เป็นต้น
 - ตัวอย่างคำไทยแท้ มัก วัน พุด กราบ กด
 - หากไม่ตรงตามมาตรา จะไม่ใช่คำไทยแท้ เช่น มรรค วรรณ ภูติ กฎ

- ใช้ไม้้วน ซึ่งมีทั้งหมด 20 คำ ได้แก่ใหญ่ ใหม่ สะเก้ ไข่ ไข่ ใจ ใส หลงไหล ใคร ใคร ใบ ใส ไต ใน ไข่ ไต้ ใบ ไข่ ไกล ไต้
- มักใช้เครื่องหมายกำกับวรรณยุกต์ มักเป็นคำโดดพยางค์เดียว ไม่นิยมใช้ตัวอักษรที่มีเชิง เช่น เก่ง นิ่ง ต้ม ตุ่ม จ้าง ข้าว จอบ ข่าย ช่วง ยาย ย้วย หอม หลั่ง
- ข้อควรระวัง คำต่อไปนี้คือคำไทยแท้
 - หม่า เขียน หม่อง เฒ่า ศอก คี๊ก เศร้า เด็ก ๕ ธอ ณ หญิง จำเป็น
- **ตัวอย่างคำยืม**
 - ใช้ตัวอักษรที่มีเชิง ข ณ ฎ ฏ ฐ ฒ ณ ภ ศ ษ พ ฤ ฤา หรือ ใ รร เช่น ชาติ เมฆ ขาวาส ฌาน อัมมาสัย ขญา ฎีกา ราษฎร ฤทธิ รัล อัสสิ ครุฑ กริษา จัณทาล วุฒิ พัฒนา ธรณี ประณาม ภาระ ศีรษะ พิษ ทฤษฎี ฤกษ์ ฤาษี กรรม ภรรยา
 - สะกดไม่ตรงตามมาตรา เช่น เมฆ กาล โรค สามารถ ขาญ โขศ กราฟ เทคโนโลยี บัส
 - ใช้ไม่ทัณฑฆาต เช่น พยัคฆ์ กอล์ฟ เวิลด์ เสิร์ฟ เฟิร์ส ศาสตร์ ครรภ์ ฤทธิ์
 - คำยืมมีค่อนข้างน้อยที่ใส่รูปวรรณยุกต์ เช่น เทห์ เลห์ ฟาร์ เสน่ห์ อุดสาห์ สุหร่าย สุลต่าน โป้ ก้วยเดียว
 - ข้อควรระวัง คำต่อไปนี้คือคำยืม
 - จากบาลีสันสกฤต โภก ครุ โค ฉาย ธนู นาที่ ประปา เวลา เฟล ยาน ยาม ลามก สบาย สันดาน อายุ
 - จากเขมร แห ไซ โจน เมือ เเดิน(ดำเนิน) นัก บาย มาน เรียม เล็ก โลด ศก สรง อวย บัง เพรง ตะบัน เรียน ลอว สะกด ละเมิด เกิด ครบ ก็ เห็น จง ชุ่ม โดย ศก โปรด
 - สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ภาคผนวก

กรณีที่ไมแนใจที่มาของคำ

- ตรวจสอบกับแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น พจนานุกรม ตำรา งานเขียนทางวิชาการ ฯลฯ เช่น สืบค้นได้จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน <https://dictionary.orst.go.th/> โดยสังเกตจาก
 - ถิ่น-อีสาน คือคำในภาษาถิ่นอีสาน
 - ป. คือ คำยืมภาษาบาลี
 - ส. คือคำยืมภาษาสันสกฤต
 - เช่น กาย (ป., ส.) หมายถึงคำว่า “กาย” เป็นคำยืมมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต
- หากไม่สามารถหาแหล่งที่เชื่อถือได้
 - กรณีที่ไมแนใจว่าเป็นคำถิ่นหรือคำไทยแท้ ให้ตรวจสอบว่าคำนั้นใช้ในภาษาไทยกลางหรือไม่ → ถ้าใช่ ให้ถือเป็นคำไทยแท้ ถ้าใช่เฉพาะถิ่น ให้ถือเป็นคำถิ่น
 - กรณีที่ไมแนใจว่าเป็นคำไทยแท้หรือเป็นคำยืม ให้ลองหาคำแวดล้อมประกอบคำต้องสงสัย เช่น
 - หากสงสัยคำว่า “กาย” พบว่ามีคำดังนี้ กายกรรม กายภาพ กายวิภาค ซึ่งพบว่าเป็นคำสมาส (คำหลักอยู่ด้านหลัง แผลจากหลังมาหน้า) และสะกดไม่ตรงตามมาตรา ซึ่งต้องมีที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตเท่านั้น → “กาย” เป็นคำยืม
 - หากสงสัยคำว่า “อุทก” พบว่ามีคำดังนี้ อุทกศาสตร์ อุทกภัย ซึ่งพบว่าเป็นคำสมาส → “อุทก” เป็นคำยืม
- กรณีที่ยังไมแนใจที่มาและหาวิธีทดสอบไม่ได้

- ให้ใช้ดุลพินิจว่ามีคุณสมบัติเข้าได้กับคำประเภทใดมากที่สุดตามตารางด้านบน
- หากไม่สามารถตัดสินใจได้ ให้พิจารณาว่าเป็นคำไทยแท้

4. เสียงพยัญชนะและเสียงสระที่ปรากฏกับภาษาไทยกลาง

การปฏิภาค (Correspondence) หมายถึง การเปลี่ยนเสียงหรือการกลายเสียงอย่างเป็นระบบระหว่าง ภาษาไทยถิ่นหนึ่งกับอีกถิ่นหนึ่ง ซึ่งจะทราบได้ก็ต่อเมื่อนำภาษาหนึ่งไปเทียบกับอีกภาษาหนึ่ง การตรงกันของ เสียงเกิดจากพยัญชนะจะเรียกว่า การปฏิภาคเสียงปฏิภาคพยัญชนะ (consonant correspondence) ถ้าเป็นเสียงสระ เรียกว่า การปฏิภาคเสียงปฏิภาคสระ (vowel correspondence)

ข้อกำหนดที่ 1 [ส่วนสีดำ] ให้สะกดตามการออกเสียงเมื่อตัวเขียนในภาษาอีสานไม่ทำให้ความหมายกำกวมหรือสับสนกับคำในภาษาไทยกลาง ต่อไปนี้เป็นรายการเสียงที่ใช้เป็นตัวสะกดในภาษาอีสานและปฏิภาคกับภาษาไทยกลางด้วย

ข้อกำหนดที่ 2 [ส่วนสีแดง] หากเกิดปรากฏการณ์คล้ายการเป็นเสียงปฏิภาค แต่ปรากฏกับคู่คำเพียงคู่เดียวหรือไม่ก็คู่ ก็ให้สะกดตามการออกเสียงเช่นกันหากใช้กันแพร่หลายในหมู่ผู้พูดภาษาอีสานโดยไม่ให้ความหมายกำกวมหรือสับสนกับคำในภาษาไทยกลาง

● เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว

คู่เสียงปฏิภาค	การสะกดในภาษาไทยกลาง	การออกเสียงในภาษาอีสาน 	การสะกดที่กำหนดสำหรับภาษาอีสาน 	หมายเหตุ
ch <> s ช <> ซ ฉ <> ส	ข้าง ชุด	“ข้าง” “ชุด”	ข้าง ชุด	คู่ ช/ซ เลือกตามการออกเสียง
	ฉีก เฉย	“สีก” “เสย”	ฉีก เฉย	คู่ ฉ/ส ให้คงตามไทยกลาง
r <> h ร <> ฮ	รัก โรง	“ฮัก” “โฮง”	ฮัก โฮง	คู่ ร/ฮ เลือกตามการออกเสียง
r <> l ร <> ล	รัก รวย	“ลัก” “लय”	รัก รวย	คู่ ร/ล ให้คงตามไทยกลาง
l <> m ล <> ม	ลีน แลบ	“มึน” “แมบ”	มึน แมบ	คู่ ล/ม เลือกตามการออกเสียง
j <> ɲ ย <> ญ	ยาก ยับ	“ญาก” “ญับ”	ยาก ยับ	คู่ ย/ญ ให้คงตามไทยกลาง
ch <> k ฉ <> ก	ฉีก	“กีก”	ฉีก	คู่ ฉ/ก ให้คงตามไทยกลาง
ph <> f ฟ <> ฟ	ผด	“ผด”	ผด	คู่ ผ/ฟ เลือกตามการออกเสียง
ŋ <> w	วัว	“งัว”	งัว	คู่ ว/ง เลือกตาม

ง <> ว				การออกเสียง
kh <> h ค <> ช	เคียง	“เฮียง”	เฮียง	คู่ ค/ช เลือกตาม การออกเสียง

● เสียงสระเดี่ยว

คู่เสียงปรากฏ	ตัวสะกดใน ภาษาไทยกลาง	การออกเสียงใน ภาษาอีสาน 	การสะกดคำที่ กำหนดสำหรับ ภาษาอีสาน 	หมายเหตุ
๗ <> ๗ อี <> เออะ	ฝั้ง ลี้ก ดึก	“เผ็ง” “เล็ก” “เด็ก”	เผ็ง เล็ก เด็ก	คู่ อี/เออะ เลือกตามการ ออกเสียง
u <> o อุ <> โอะ	อุ่ง ทุ่ง	“ถง” “ทง”	ถง ทง	คู่ อุ/โอะ เลือกตามการ ออกเสียง
o <> ๗ โอะ <> เออะ	อก หมด	“เอ็ก” “เหม็ด”	เอ็ก เหม็ด	คู่ โอะ/เออะ เลือกตามการ ออกเสียง
aa <> ua อา <> อัว	ข้าม สาย	“ข้าม” “สวาย”	ข้าม สวาย	คู่ อา/อัว เลือกตามการ ออกเสียง
๖ <> a เออะ <> อะ	ก็	“กะ”	กะ	คำว่า กี่/กะ เลือกตามการ ออกเสียง
i <> ๗ อิ <> อี	คิด	“คืด”	คืด	คำว่า คิด/คืด เลือกตามการ ออกเสียง
ee <> ๔๔ เอ <> แอ	เอว	“แาว”	แาว	คำว่า เอว/แาว เลือกตามการ ออกเสียง
uu <> ๗๗ อุ <> อือ	ถูก	“ถึก”	ถึก	คำว่า ถูก/ถึก เลือกตามการ ออกเสียง
aa <> ออ อา <> เออ	ห้าม	“เห้ม”	เห้ม	คำว่า ห้าม/เห้ม เลือกตามการ ออกเสียง
๗๗ <> ii อือ <> อี	ขึ้น (ขัดขึ้น)	“ขึ้น” (ขึ้นหูขึ้นตา)	ขึ้น	คำว่า ขึ้น/ขึ้น เลือกตามการ ออกเสียง
aa <> ia	ฟาง	“เฟียง”	เฟียง	คำว่า ฟาง/เฟียง

อา <> เอีย				เลือกตามการออกเสียง
aw <> อว เอา <> ออ	เท่า	“ท้อ”	เท่า	คำว่า เท่า/ท้อ ให้คงตามไทยกลางว่า “เท่า”
a <> e อะ <> เอะ	ตะวัน วัน	“ตะเวิน” “เวิน”	ตะเวิน เวิน	คำว่า ตะวัน/ ตะเวิน และ วัน/ เวิน เลือกตามการออกเสียง

- เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ และเสียงสระประสม ให้คงไว้ตามภาษาไทยกลาง

คู่เสียงปรากฏ	ตัวสะกดในภาษาไทยกลาง	การออกเสียงในภาษาอีสาน ...	การสะกดคำที่กำหนดสำหรับภาษาอีสาน ✍	หมายเหตุ
w <> ua ว <> อัว	กวาด กวาง ขวา ขวาน ความ ควาย	“กวด” “กวง” “ขัว” “ขวน” “ควม” “ควย”	กวาด กวาง ขวา ขวาน ความ ควาย	คำควบกล้ำให้คงตามไทยกลาง
r, l, w <> Ø ร, ล, ว <> Ø	กราบ คลาย เกเรียน	“กาบ” “คาย” “เกียน”	กราบ คลาย เกเรียน	คำควบกล้ำให้คงตามไทยกลาง
wa <> ia เอือ <> เอีย	เสื่อ เมือง เผือก เปือ เดียด	“เสีย” “เมียง” “เผือก” “เปีย” “เดียด”	เสื่อ เมือง เผือก เปือ เดียด	คู่ เอือ/เอีย ให้คงตามไทยกลาง
ua <> oo อัว <> โอ	ตัว	“โต”	โต	คำว่า ตัว/โต เลือกตามการออกเสียง

- กรณีพิเศษ ปรากฏมากกว่า 1 ตำแหน่ง

คู่เสียงปรากฏ	ตัวสะกดในภาษาไทยกลาง	การออกเสียงในภาษาอีสาน ...	การสะกดคำที่กำหนดสำหรับภาษาอีสาน ✍	หมายเหตุ
r <> h + wa <> ia	เรือน เรื่อง	“เฮียน” “เฮียง”	เฮียน เฮียง	เลือกตามการออกเสียง
ch <> s +	ช่วย	“ช้อย”	ช้อย	คำว่า ช่วย/ช้อย เลือกตามการ

ua <> oo				ออกเสียง
r <> ø + w <> x	ครึ่ง	“เค็ง”	เค็ง	คำว่า ครึ่ง/เค็ง เลือกตามการ ออกเสียง

5. การพิจารณาเรื่องกล่องวรรณยุกต์แบบ 6 เสียงสำหรับคำในภาษาไทยอีสาน

สิ่งที่ต้องรู้ก่อน

- **อักษรสูง** ได้แก่ ข ฃ ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห
- **อักษรกลาง** ได้แก่ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ
- **อักษรต่ำ** ได้แก่ ค ฅ ฆ ง ช ฌ ญ ฑ ฒ ณ ท ธ น พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ฬ ฮ
- **คำเป็น** หมายถึง
 - คำที่สะกดด้วยแม่ ก กา สระยาว (เช่น ดา หา ปู ดู)
 - คำที่สะกดด้วยแม่ กน กม เกย เกอว (เช่น กิน นิ่ง ขม สวย สาว)
 - รวมไปถึงคำที่สะกดด้วยสระอา ไอ โอ เอา (เช่น จำ ไม่ ใช่ เขา)
- **คำตาย** หมายถึง
 - คำที่สะกดด้วยแม่ ก กา สระสั้น (เช่น แพะ จะ บี)
 - คำที่สะกดด้วยแม่ กก กบ กด (เช่น ปาก กบ เลือด)
 - ไม่รวมคำที่สะกดด้วยสระอา ไอ โอ เอา

ขั้นตอนการสะกดคำ เป็นดังนี้

- **ขั้นตอนที่ 1** ตรวจสอบว่าเป็นคำเป็นหรือคำตาย กรณีที่เป็นคำตาย (ลงท้ายด้วยเสียงแม่ กก/กบ/กม หรือสระเสียงสั้นไม่มีตัวสะกด) จะ ไม่ใส่รูปวรรณยุกต์เสมอ
- **ขั้นตอนที่ 2** หากเป็นคำเป็น (กรณีที่เหลือ) ให้ตรวจสอบว่าคำนั้นออกเสียงตรงกับวรรณยุกต์ในพื้นที่สี่ใดของตารางกล่องวรรณยุกต์คำไทยแท้ในสำเนียงอีสานด้านล่างนี้

ตาราง ก กล่องวรรณยุกต์คำไทยในสำเนียงอีสาน

	ไม่มีรูปวรรณยุกต์	รูปเอก	รูปโท	คำตายสระเสียงยาว	คำตายสระเสียงสั้น
สูง	ขา ผม หนา [T1]	ขา ไฟ หมู [T4]	ข้าว ห้า หน้า [T5]	ขาด หาบ หนัก [T5]	ผัก หัก หลัก [T1]
กลาง	ตา กอ ปลา [T2]	ป่า แก่ เต่า [T4]	ป่า ตู ก ล้า [T6]	กราบ ปาก ดาก [T5]	ปิด กัด ดับ [T1]
กลาง	บาน อาน ดาว [T2]	อ่าน คำ ป่า [T4]	อ้าย บ้าน ดำม [T6]	บับ ดาบ อาบ [T5]	อุด เด็ก บัตร [T1]
ต่ำ	นา มือ งู [T3]	โง่ คำ พ่อ [T4]	ง้อ คำ ม้า [T6]	งาน มีด เชือก [T6]	งก ลัก มด [T4]

- หากเสียงตรงกับช่องสีฟ้า [T1] สีเขียว [T2] หรือสีชมพู [T3] จะ ไม่ใส่รูปวรรณยุกต์
- หากเสียงตรงกับช่องสีแดงอ่อน [T4] จะ ใส่รูปวรรณยุกต์เอก
- หากเสียงตรงกับช่องสีน้ำเงิน [T5] หรือสีส้ม [T6] จะ ใส่รูปวรรณยุกต์โท
- **ขั้นตอนที่ 3** หากเสียงตรงกับช่องสีแดงอ่อน [T4] แต่เสียงพยัญชนะต้นไม่ใช่อักษรกลาง ให้

เลือกรูปที่ไม่ทับซ้อนกับคำที่มีความหมายในภาษาไทยกลาง

- **ขั้นตอนที่ 4** หากเลือกแล้วพบว่าสามารถเลือกใช้ได้หลายรูป ให้เลือกรูปที่สืบนัยความหมายกลับไปได้ และต้องไม่ซ้ำซ้อนกับคำในภาษาไทยกลาง
- **ขั้นตอนที่ 5** ในกรณีที่ย้อนไปถึงคำต้นทางไม่ได้หรือไม่ซ้ำซ้อนกับคำในภาษาไทยกลางเลย ให้เลือกรูปอักษรสูงหรือใช้ ห นำ เช่น “สำ” หรือ “ซำ” ที่แปลว่า “เท่า” ให้เลือก “สำ”
- กรณีพิเศษ หากคำที่นำมาตรวจสอบไม่ตรงกับเสียงใดใน 6 เสียงนี้ สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมหรือคำเลียนเสียงธรรมชาติ ซึ่งอาจเลือกรูปวรรณยุกต์ตรีหรือจัตวาได้หากเป็นอักษรกลาง (ยังไม่พบเสียงวรรณยุกต์อื่นกับอักษรสูงและต่ำ)

ตัวอย่างการใช้กล่องวรรณยุกต์

ตัวอย่างที่ 1 /khowj/ “ข้าพเจ้า, ฉัน” ออกเสียงวรรณยุกต์ T5

วิธีที่ 1

- หากเสียงตรงกับช่องสีฟ้า [T1] จะสะกดว่า “ขอย”
 - หากเสียงตรงกับช่องสีชมพู [T3] จะสะกดว่า “คอย”
 - หากเสียงตรงกับช่องสีแดงอ่อน [T4] จะสะกดว่า “ขอย” หรือ “คอย”
 - หากเสียงตรงกับช่องสีน้ำเงิน [T5] จะสะกดว่า “**ข้อย**” ✓
 - หากเสียงตรงกับช่องสีส้ม [T6] จะสะกดว่า “ค้อย”
- หมายเหตุ: “ค้อย” มีความหมายตรงกับคำในภาษาไทยว่า “เบา”
“ค้อย” มีความหมายว่า “เอียง”, “ที่ลาดชัน”

วิธีที่ 2

- คำที่นำมาตรวจสอบใช้วรรณยุกต์ T5 และเป็นคำเป็น ดังนั้น จะใช้อักษรสูง รูปไม้โทเท่านั้น จึงสะกดว่า “**ข้อย**” ✓
- ไม่สามารถใช้อักษรต่ำ รูปไม้โท หรือ “ค้อย” ได้ เพราะการสะกดเช่นนี้จะใช้กับเสียงวรรณยุกต์ T6
- ไม่สามารถใช้ไม้เอกได้ เพราะการสะกดเช่นนี้จะใช้กับเสียงวรรณยุกต์ T4

ตัวอย่างที่ 2 /sin/ “ผ้อ่างหนึ่งที่ผู้หญิงนุ่ง” ออกเสียงวรรณยุกต์ T5

- คำที่นำมาตรวจสอบใช้วรรณยุกต์ T5 และเป็นคำเป็น ดังนั้น จะใช้อักษรสูง รูปไม้โทเท่านั้น จึงสะกดว่า “**สิน**” ⚠
- พบว่า “สิน” มีความหมายตรงกับ “สิ้นสุด” ในภาษาไทยกลาง จึงเสี่ยงไปใช้ว่า “**ชิน**” ✓ ตามการสะกดแบบภาษาไทยกลาง

ตัวอย่างที่ 3 บัก+/hun/ “มะละกอ” ออกเสียงวรรณยุกต์ T4

- คำที่นำมาตรวจสอบใช้วรรณยุกต์ T4 และเป็นคำเป็น ดังนั้น จะใช้รูปไม้เอกเท่านั้น ซึ่งอาจเป็น “**หุง**” หรือ “**ฮุง**” ก็ได้
- จากนั้นให้พิจารณาเลือกรูปที่ไม่มี ความหมายซ้ำกับคำที่มีความหมายในภาษาไทยกลาง
- พบว่า “ฮุง” เป็นรูปปฏิภาคของ “รุ่ง” จึงต้องเลือกใช้ “**หุง**” ✓

ตัวอย่างที่ 4 /neɛ/ “เล็กน้อย, นิดหน่อย” ออกเสียงวรรณยุกต์ T4

- คำที่นำมาตรวจสอบใช้วรรณยุกต์ T4 และเป็นคำเป็น ดังนั้น จะใช้รูปไม้เอกเท่านั้น ซึ่งอาจเป็น “**แหน**” หรือ “**แน**” ก็ได้
- พิจารณาเลือกรูปที่ไม่มี ความหมายซ้ำกับคำที่มีความหมายในภาษาไทยกลาง
 - “แน” มีความหมายซ้ำกับ “แน่นอน” → เลือกใช้ “**แหน**” ✓

ตัวอย่างที่ 5 /sam/ “เท่า” ออกเสียงวรรณยุกต์ T4

- คำที่นำมาตรวจสอบใช้วรรณยุกต์ T4 และเป็นคำเป็น ดังนั้น จะใช้รูปไม่เอกเทศนั้น ซึ่งอาจเป็น “ล่า” หรือ “ซ่า” ก็ได้
- พิจารณาเลือกรูปที่ไม่มี ความหมายซ้ำกับคำที่มีความหมายในภาษาไทยกลาง พบว่าทั้งสองรูป ไม่มีใช้ในภาษาไทยกลาง → ให้เลือกรูปอักษรสูง “ล่า” ✓

ตาราง ข กล้องวรรณยุกต์ตัวอย่างเฉพาะคำในถิ่นอีสาน

	ไม่มีรูปวรรณยุกต์	รูปเอก	รูปโท	คำตายสระเสียงยาว	คำตายสระเสียงสั้น
สูง	ขวย ผา ถง	ข่ม ส่า ผี	ข้อย ถืม สั่ง	ขวบ สวบ หวด	ขบ ผัด ผด
กลาง	กวย ดึง แปน	ป้วง ก่อง จ่ม	ก้อม จ้อ ป้อย	กีก จอบ ดาบ	กก เบ็ด กับ
กลาง	โดน นา บาย	เด็น บ่วง อ่วย	บ้ง ด้น บ้าง	แอบ ดาด	ดับ เบ็ด อัก
ต่ำ	คิง มน งอย	ซ่า ไข่	ฟ้าว ลี เว้า	เพียด งวก พุด	ฟด ทก ชัด

ภาคผนวก

ข้อสังเกตของคำไทยแท้

- สะกดตรงตามมาตราตัวสะกด กก กด กบ กม กน เกย เกอว กง คือ สะกดด้วย ก ด บ น ม ย ว ง
 - แมกก สะกดด้วยตัว ก เช่น กัก เด็ก ลูก จอก
 - แมกง สะกดด้วยตัว ง เช่น เก่ง นิ่ง ฟิง ถัง
 - แมกด สะกดด้วยตัว ด เช่น กด ปิด อด อด
 - แมกน สะกดด้วยตัว น เช่น กิน นอน จน เห็น
 - แมกบ สะกดด้วยตัว บ เช่น กับ แคบ จบ ชุบ
 - แมกม สะกดด้วยตัว ม เช่น ขาม หอม ต้ม ตุ่ม
 - แมเกอว สะกดด้วยตัว ว เช่น แมว หิว ข้าว หนาว
 - แมเกย สะกดด้วยตัว ย เช่น คอย ขาย ดาย อาย

⚠ คำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราส่วนมากจะเป็นคำยืมที่มาจากภาษาอื่น เช่น บาลีสันสกฤต เขมร อังกฤษ และอื่นๆ

ข้อสังเกตของคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต

- ใช้พยัญชนะ ข ฌ ฎ ฐ ฒ ณ ภ ศ ษ พ ฤ ฤา และการใช้ รร เช่น ชาติ เมฆ ขรवास พยัคฆ์ ฌาน อัชฌาสัย ขญา ฎีกา ราษฏร ฤทธิ รัลล์ คุรุท กริษา จัณทาล วุฒิ พัฒนา ธรณี ประณาม ครรร ภาระ ศีรษะ ศาสตร์ พิษ ทฤษฏี ฤทธิ ฤกษ์ ฤาษี กรรม ภรรยา
- ใช้ไม้ทัณฑฆาตหรือตัวการันต์ เช่น จันทร เขาวน ทรัพย์ สัตว์ อาสน์ สุคันธ กัณท์ ชัณท์ ทันต์ อานันท์ สุริย์ พักตร์ โอบุษฐ์ ยุกต์
- มี ร เข้ามาแทรกกลางคำ แล้วมีการเพิ่มประวิสรรชนีย์ เช่น ประวัติ กระหนก ประดาก
- สร้างคำแล้วมีเสียง อะ ที่กลางคำ เช่น ธรรมศาสตร์ (ธรรม+มะ+ศาสตร์)

ตรรกศาสตร์ (ตรรก+กะ+ศาสตร์)

ปฐมบท (ปฐม+มะ+บท)

สมการ (สะ+มะ+การ)

สัทอักษร (สัท+ทะ+อักษร)

จินตนาการ (จิน+ตะ+นา+การ)

ฉาปนกิจ (ฉา+ปะ+นะ+กิจ)

- **สะกดไม่ตรงมาตรา**

แมกก มีตัวสะกด ข ค ฆ

แมกต มีตัวสะกด จ ช ฌ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ด ถ ท ธ ศ ษ ส

แมกน มีตัวสะกด ญ ณ ร ล ฬ

แมกบ มีตัวสะกด ป พ ฟ ภ

! ข้อสังเกต

! คำบาลี สันสกฤตส่วนมากไม่นิยมใช้รูปวรรณยุกต์(แต่มีบ้างในการใช้วรรณยุกต์เอก)

เช่น เทห์ เลห์ ฟาห์ เสนห์ อุดสาห์

! คำบาลี สันสกฤตไม่นิยมใช้ไม้ไต่คู้ แม้ว่าจะออกเสียงสั้นก็ตาม

เช่น เบญจ เพชร เพชฌฆาต

! คำยืมบาลี สันสกฤตที่มีรูปเหมือนไทยแท้

เช่น โกหก ครุ โศ ฉาย ธุ นาที ประปา เวลา เฟล ยาน ยาม ลามก สบาย สันดาน อายุ

! คำไทยแท้ที่มีรูปเหมือนบาลี สันสกฤต

เช่น ข่า เขียน ช้อง เฒ่า ศอก คึก เศร้า เค็ก

ข้อสังเกตของคำยืมจากภาษาเขมร

- มีตัวสะกด **จ ญ ร ล และ ส** มักพบในคำยืมภาษาเขมรโดยดูจากตัวสะกดที่ใช้บ่อย หากตรงตามเงื่อนไขเหล่านี้ ให้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาเขมร:

- หากคำสะกดด้วย **จ** เช่น เสด็จ เสรีจ เผล็จ สำเร็จ บังอาจ
- หากคำสะกดด้วย **ญ** เช่น ผลญ เขิญ เพ็ญ ความญ
- หากคำสะกดด้วย **ร** เช่น ขจร กัจจรรพณ์ เชมร
- หากคำสะกดด้วย **ล** เช่น ตำบล ทุล
- หากคำสะกดด้วย **ส** เช่น ตรัส จารัส ตำรัส

- **ควบบกล้ำที่พบในภาษาเขมร**

- ร ควบบกล้ำ เช่น ปราบ ปรัง กราบ ตรวจ ตรัส ตริ ตรู ปราศ ไพร
- ล ควบบกล้ำ เช่น ผลาญ ขลัง ขลาด เผลา
- คำควบบกล้ำแบบเขมร เช่น ขบวน ทลาย ถนน ถวิล เสด็จ ขนง ขจี ขจร ฉลาด ถนนม ผกา

ทลาย สราญ เจริญ ถนน สงบ ขนาด

- **ขึ้นต้นด้วย บำ, บัง, บั่น, บรร**

- **บำ** เช่น บำบัด บำบวง บำเพ็ญ บำเรอ บำเหน็จ บำราบ บำรุง
- **บัง** เช่น บังเอิญ บังคับ บังเกิด บังคม บังอาจ
- **บั่น** เช่น บั่นดาล บั่นทีก บั่นไต่ บั่นลือ บั่นดล บั่นไต่
- **บรร** เช่น บรรจุ บรรทม บรรยาย บรรเทา บรรสาร

- **ขึ้นต้นด้วย กำ, คำ, จำ, ดำ, ตำ, ทำ, สำ**

- **กำ**: กำเนิด กำจัด กำเดา กำแหง กำลั้ง กำแพง กำไร
- **คำ**: คำนำ คำนี้ คำรบ คำเพลิง คำนับ
- **จำ**: จำนง จำหน่าย จำนอง จำนำ จำเนียร จำนง จำปี จำลอง
- **ดำ**: ดำเนิน ดำรัส ดำริ ดำรง
- **ตำ**: ตำรวจ ตำลึง ตำหนัก ตำรับ ตำนาน ตำหนิ ตำรา

- **ท่า:** ทำเนียบ ทำนาย ทำลาย
- **สำ:** สำรวจ สำเร็จ สำราญ
- **ชำ:** ชำนิ ชำนาญ ชำเรา ชำระ ชำแรก ชำร่วย

⚠ **คำเขมรที่เป็นคำโดด (พยางค์เดียว) ซึ่งมีลักษณะคล้ายคำไทยแท้แต่ไม่ใช่** เช่น
 แข ไซ โจน เฌอ เदन (ดำนิน) นัก บาย มาน เรียม เล็ก โลด ศก สรง อวย บัง เพรง ตะบัน เรียน ลออ
 สะกด ละเมิด เกิด ครบ ก็ เห็น จง ชุม โดย ศก โปรด

เปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาอีสาน

ภาษาไทย		ภาษาอีสาน			หมายเหตุ
วรรณยุกต์	ตัวอย่างคำ	วรรณยุกต์	ตัวอย่างคำ	การออกเสียงที่ใกล้เคียงที่สุด	
สามัญ [33] (กลาง-ระดับ)	ป่า				ไม่มีในอีสาน
เอก [21] (ต่ำ-ตก)	ป่า	T2 [21] (ต่ำ-ตก)	ป่า	ป่า	เสียงเหมือนกัน
โท [41] (สูง-ตก)	ป่า				ไม่มีในอีสาน
ตรี [454] (สูง-ขึ้น-ตก)	ป่า				ไม่มีในอีสาน
จัตวา [24] (ต่ำ-ขึ้น)	ป่า ขา	T1 [24] (ต่ำ-ขึ้น)	ขา	ขา	เสียงเหมือนกัน
		T3 [352] (กลาง-ขึ้น-ตก)	คานา	ค่านา	ไม่มีในไทย
		T4 [44] (สูง-ระดับ)	ป่า	ป่า	ไม่มีในไทย
		T5 [22] (ต่ำ-ระดับ)	ผ้า	ผ้า	ไม่มีในไทย
		T6 [31] (กลาง-ตก)	ป่า	ป่า	ไม่มีในไทย